

Beleidsmatrix Circulair Bouwen

Inspirerende acties voor lokale besturen

Welk circulair bouwbeleid voert u?

Voorstelling slotevent (april 2023)

Een levend document opgemaakt in het kader van
de Proeftuin Circulair Bouwen & de
Green Deal Circulair Bouwen

Voor OVAM en

Door de Proeftuin, o.a.

In samenwerking met o.a.

Colofon

Over de Beleidsmatrix Circulair Bouwen

Projectcontext

Deze matrix werd opgemaakt in het kader van de Proeftuin Circulair Bouwen in opdracht van OVAM.

Auteurs en contactpersonen

Waldo Galle (VUB en VITO Nexus)
Jeroen Poppe (VUB)
Wim Debacker (VITO Nexus)

Promotoren

Wim Debacker
(VITO Nexus)
Niels De Temmerman
(VUB Architectural Engineering)

Partners

VITO, Buildwise, UHasselt,
VUB, en Datavisser

Publicatiedatum en versie

Januari 2023 (versie 1.0.4.)

Aantal bladzijden: 48 p.

Inhoud van de matrix

De matrix is tot stand gekomen door een diepgaande analyse van gegevens in synergie met de Green Deal Circulair Bouwen en het Gerichte-callproject 'Gemeente als Circulaire Bouwregisseur'. Deze gegevens zijn samengesteld uit een brede literatuurstudie van Vlaamse en internationale beleids- en onderzoeksprojecten, en via de suggesties en feedback van partners tijdens twee online workshops en een reeks interviews.

Dankwoord

We bedanken in het bijzonder de input en feedback van verschillende stads- en gemeentediensten uit Mechelen, Antwerpen, Leuven, Gent, Roeselare en Sint-Niklaas.

Copyright

Deze publicatie wordt beschikbaar gemaakt met een Creative Commons licentie BY-NC-SA. Wie denkt nog rechten te kunnen doen gelden, kan zich tot de auteurs wenden.

Disclaimer

Deze publicatie is te goeder trouw geproduceerd, maar vormt geen finaal advies. De auteurs, gastinstellingen en opdrachtgevers sluiten alle aansprakelijkheid uit, ongeacht of deze voortvloeit uit een contract, onrechtmatige daad of anderszins, en zijn niet aansprakelijk voor enige directe, indirecte of gevolgschade die ontstaat in verband met het gebruik van of het vertrouwen op deze publicatie.

Waarom lokaal circulair bouwbeleid voeren?

Aan de slag als lokaal bestuur en administratie.

Vandaag staan we voor verschillende beleidsuitdagingen: de renovatiegolf, klimaatneutraliteit, bouwshift, ... en dat in een context waarin ruimte en materialen steeds schaarser en duurder worden.

Daardoor komt de bouw- en vastgoedmarkt onder druk te staan en wordt het steeds uitdagender om kwalitatief wonen voor iedereen toegankelijk te houden, om plaats te geven aan lokale nijverheid, en aan water en natuur.

Terug naar start

[Welk circulair bouwbeleid voert u?](#)

Of ontdek onmiddellijk

[De beleidsmatrix circulair bouwen](#)

Circulair en veranderingsgericht bouwen kan mee een antwoord bieden op die uitdagingen.

Door vandaag rekening te houden met toekomstige veranderingen, gebouwonderdelen en bouw- materialen te hergebruiken, en door ze ook herbruikbaar te maken, kunnen we meer doen met minder: minder nieuwe materialen, minder ruimte en minder afval. Dat vraagt vandaag wel radicaal andere keuzes.

Om veranderingsgericht te bouwen, volgens de principes van een circulaire economie, moeten materialenkringlopen zo efficiënt mogelijk gesloten worden. Daarnaast moet hergebruik in de toekomst mogelijk gemaakt worden.

Er zijn heel wat manieren waarop (lokale) besturen hier zelf aan kunnen bijdragen: door beleid én door de eigen bedrijfsvoering. Leer verschillende maatregelen kennen via de beleidsmatrix in deze gids.

A large pile of broken bricks and concrete blocks under a blue sky with clouds. The bricks are reddish-brown and the concrete is grey. The pile is in the foreground, and the sky is in the background.

1.591.200 t/y waste

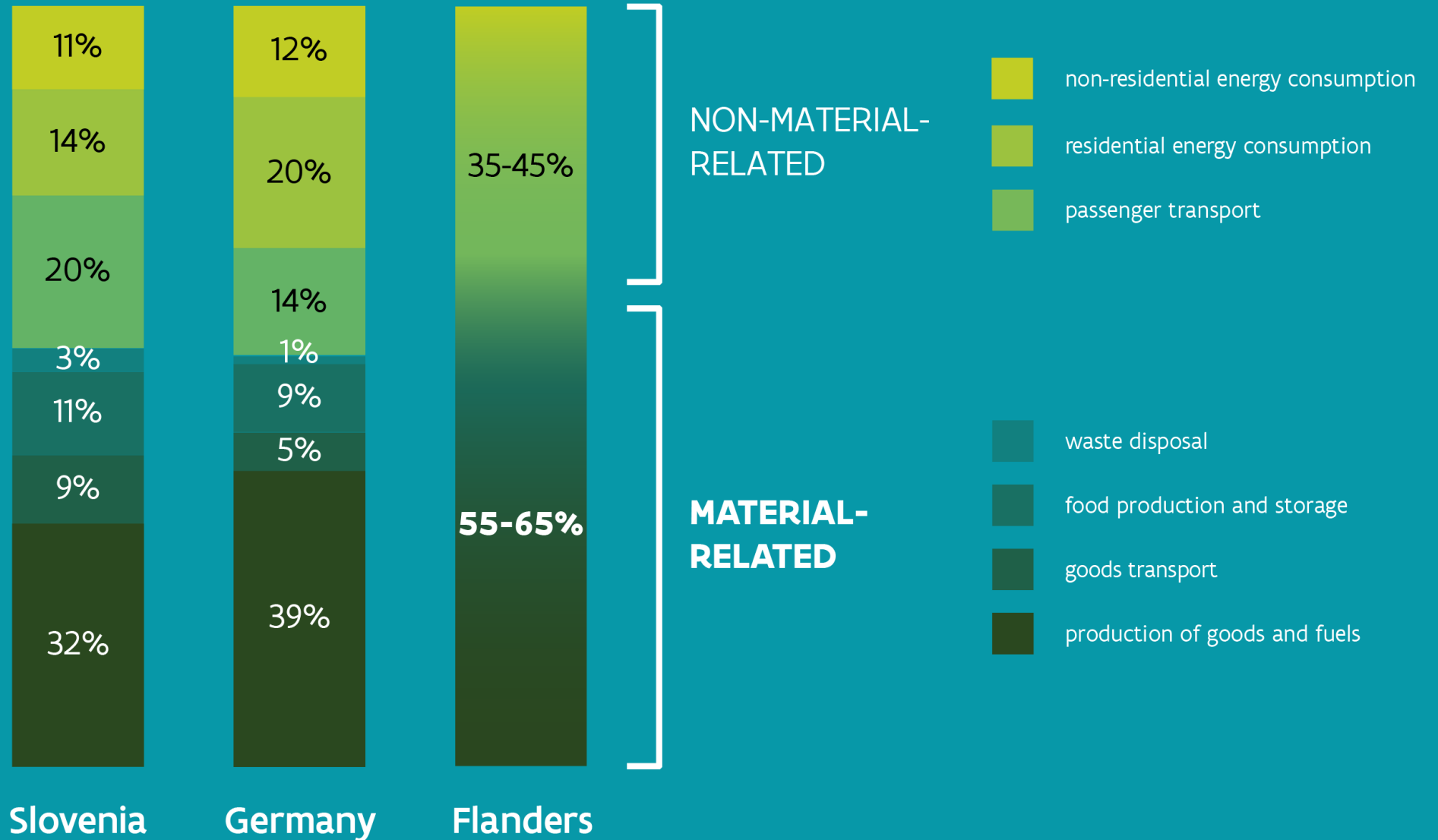
43kg new resources per person per day

Source SERI (2009). *Overconsumption? Report on European and global resource use*. Vienna: Sustainable Europe Research Institute.

Materials: a big source of greenhouse gases

PART EMISSIONS PER COUNTRY

Source: OESO (2012)
Greenhouse gas emissions and the potential for mitigation from materials management within OECD countries.
Flanders: rough calculation OVAM

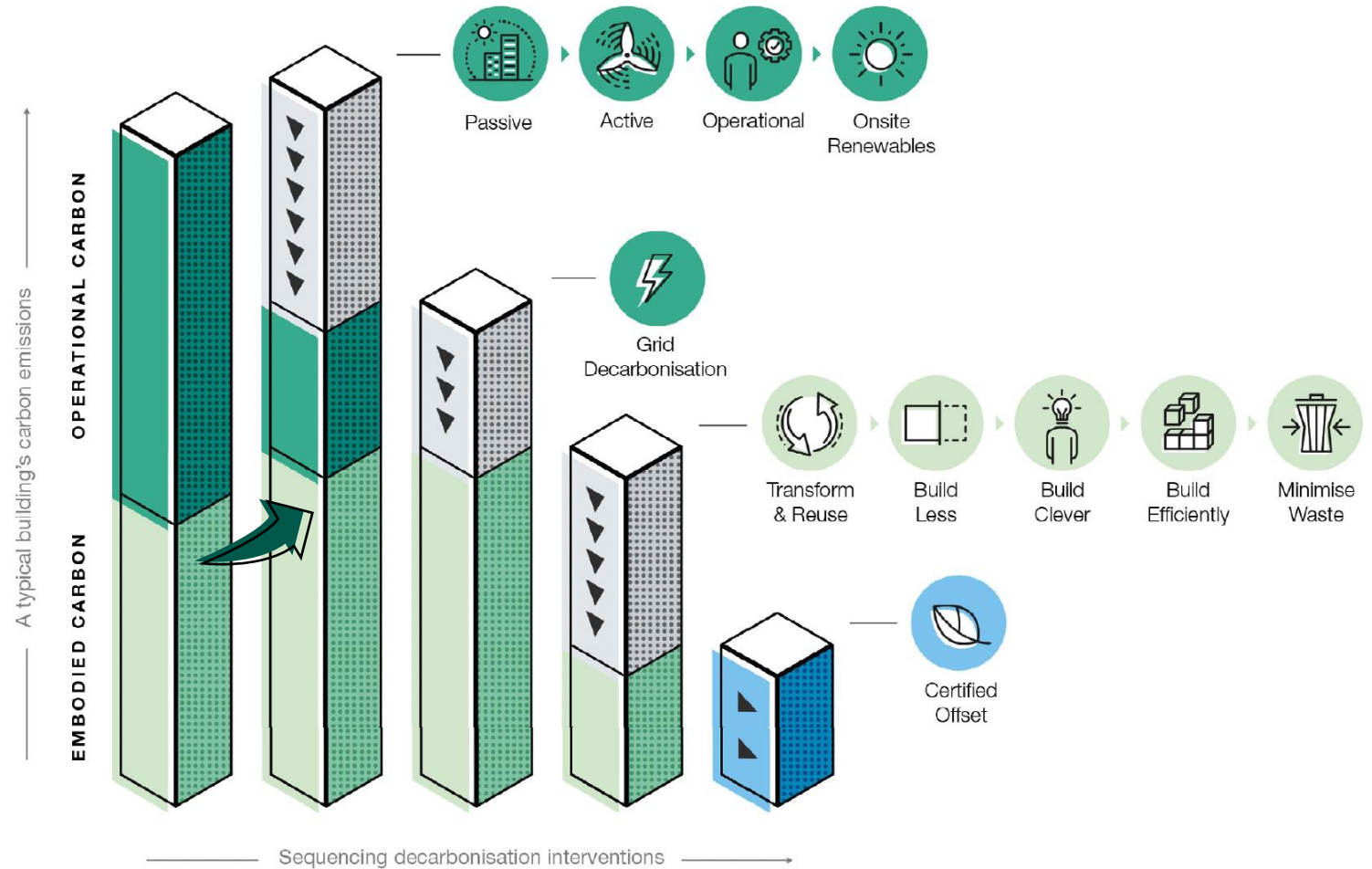
CIRCULAIR BOUWEN

KLIMAATIMPACT

Adapted from ARUP. Net zero carbon buildings: three steps to take now.

<https://www.arup.com/perspectives/publications/research/section/net-zero-carbon-buildings-three-steps-to-take-now>

Route to Net Zero: Getting the Sequencing Right

CIRCULAIR BOUWEN

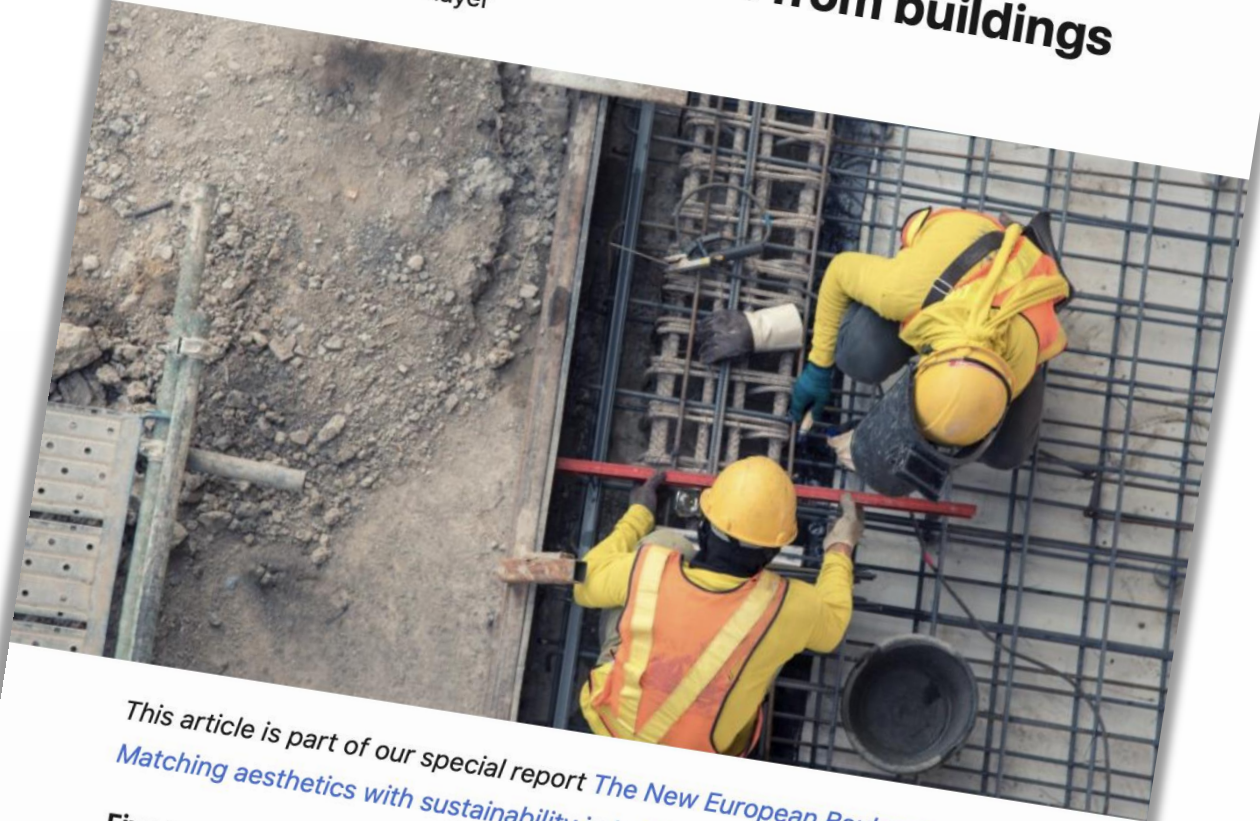
KLIMAATIMPACT

Energy Performance of Buildings Directive (EPBD) and Energy Efficiency Directive (EED)

<https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/the-race-to-track-and-eliminate-embodied-emissions-from-buildings/>

The race to track and eliminate 'embodied' emissions from buildings

Nikolaus J. Kurmayer

This article is part of our special report *The New European Bauhaus: Matching aesthetics with sustainability in buildings.*

Five EU countries – Denmark, Finland, France, the Netherlands and Sweden – have passed laws to regulate whole-life carbon emissions from buildings, but the EU is hesitant to follow suit, instead proposing measuring emissions associated with building materials.

According to official EU statistics, the building sector is a well-known greenhouse gas emitter: 40% of EU emissions and 36% of final energy stems from buildings.

This is d

Beleidsmatrix Circulair Bouwen

Aan de slag als lokaal bestuur en administratie.

	1. beïnvloeden	2. engageren	3. ontwikkelen	4. voorzien	5. toepassen	6. controleren
verkenkend				2.2. Burgers ondersteunen met circulair advies	Actie 6.2. Eigen patrimonium optimaal gebruiken	
		4.5. Kennis delen tussen steden en gemeentes	Actie 1.1. Een visie en strategie ontwikkelen	Actie 4.1. Ontwikkelen van vaardigheden ondersteunen	Actie 6.3. Eigen patrimonium circulair beheren	10.2. Bestaande verordeningen en reglementen herwerken
stimulerend	2.1. Sensibiliseren met campagnes en evenementen	Actie 3.1. Stakeholders samenbrengen	1.2. Een werkwijze voor circulariteit in alle diensten implementeren	Actie 2.4. Demonstratieprojecten opzetten	6.4. Eigen patrimonium inzetten voor het verwerken van hergebruikmaterialen	9.2. Bestaande reglementen en tarieven herwerken
	1.4. Bepalen en opvolgen van circulair indicatoren	3.2. Participatief drempels ontdekken en wegwerken	1.3. Beleid afstemmen met andere lokale en bovenlokale overheden	4.4. Ontwikkelen van circulaire bouwmarkten	7.1. Kopen en verkopen met circulaire criteria en voorwaarden	Actie 10.1. Stimulerende verordeningen opstellen
bepalend	Actie 5.2. Buurten circulair vernieuwen	4.6. Met experts samenwerken	6.1. Gebouwendata verzamelen en opportuniteiten spotten	8.3. Publiek-private samenwerkingen opzetten	Actie 7.2. Aanbesteden met circulaire criteria	Actie 9.3. Stimuleren of ontmoedigen met heffingen
			Actie 5.1. Circulair ruimtelijk beleid voeren	Actie 8.2. Co-Financieren van circulaire starters	7.3. Innovatiegericht aanbesteden	10.3. Schadelijke materialen en producten verbieden

Actie 6.3. Eigen patrimonium circulair beheren

Wat kan u als lokaal bestuur ondernemen?

Wat?

Als gebouweigenaar of -beheerder hebben we ook enkele belangrijke sleutels in handen: we bepalen hoe gebouwen ingevuld en gebruikt worden, alsook hoe ze onderhouden en indien nodig aangepast worden.

Waarom?

Door de juiste keuzes te maken bij het gebruik en beheer van gebouwen halen we het maximale uit ons patrimonium: we vermijden de nood aan extra bruikbaar oppervlak, garanderen het behoud van bestaande structuren, en onderhouden onderdelen zodat ze lang mee gaan. Daarnaast kan ruimte gegeven worden aan duurzame, lokale en circulaire invullingen, zoals een kringwinkel, herstelatelier, lokale productie, ...

Categorie

Klik en bekijk op de beleidsmatrix

URBAN MANAGEMENT

Hefboom 6. De gemeente als gebouwbeheerder

5. toepassen

stimulerend

Wie?

De facilitaire dienst heeft typisch het overzicht over het patrimonium, maar niet altijd staan zij in voor het beheer. Denk maar aan een gemeentelijk schoolgebouw. Kijk dus zeker over de grenzen heen en werk nauw samen met de gebruikers.

Hoe?

Wat betreft invulling en gebruik maakt een centraal lokalenbeheer het gedeeld gebruik van gebouwen mogelijk. Daarbij kunnen strategische keuzes gemaakt worden en prioriteit gegeven worden aan gebruikers met een duurzame, circulaire activiteit. Alternatieve eigendomsvormen om meerwaarde bij de stad te houden (opstalrechten, esco's, ...) zijn daarvoor een hefboom.

Wat betreft het onderhouden en indien nodig aanpassen van gebouwen kan slim herbestemd worden: gebouwen kunnen geruild worden en functies vervangen, zelfs als gebouwen een erfgoedwaarde hebben. En een total-cost-of-ownership (TCO) evaluatie zet aan om met het oog op de lange termijn te handelen

Verder lezen en leren

Het Agentschap Binnenlands Bestuur biedt handvaten aan lokale besturen voor een correct beheer via lokaalbestuur.vlaanderen.be/patrimonium.

Meer over het recht van erfpacht via notaris.be. Steeds mee studie bureaus zijn vertrouwd met TCO.

Case

Design museum, Gent

Het Design museum is niet alleen gekend om z'n circulaire gevelsteen. Het ontwerp van RE-ST, Carmody Groarke en TRANS architectuur in opdracht van SOGent maakt heel wat bestaande ruimtes opnieuw bruikbaar. Lezingen, debatten, workshops, enz. zullen plaats kunnen vinden in deze 'third place'. De onafhankelijke toegangen en het doordachte gebouwbeheer zijn daarvoor cruciaal.

Meer weten

Welk circulair bouwbeleid voert u?

Aan de slag als lokaal bestuur en administratie.

Aan de slag

Deze gids verkent inspirerende acties die een lokaal bestuur kan nemen om de shift naar een duurzame, circulaire bouw- economie te versnellen.

Deze acties zijn in een overzichtelijke matrix samengebracht en met fiches en voorbeelden geïllustreerd.

Er zijn drie manieren om aan de slag te gaan: vertrek van uw eigen rol, ontdek hoever u staat, of welk beleid best past. Zo zal u naar verschillende acties geleid worden.

Maak gebruik van de knoppen en links om te navigeren door dit document.

Lees ook

[Waarom circulair bouwbeleid voeren?](#)

Of ontdek onmiddellijk

[De beleidsmatrix circulair bouwen](#)

1. Wat is uw rol?

Verschillende stads- en gemeentediensten hebben verschillende verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Welke rol sluit het best aan bij uw dienst? En met welke andere diensten kan u samenwerken?

Start hier

2. Hoe ver staat u?

Hoe circulair bent u al aan de slag? Hoeveel ervaring hebt u, en bent u klaar voor een volgende stap? Verken de kolommen uit de beleidsmatrix voor uw stad of gemeente.

Start hier

3. Welk beleid past?

Welk soort beleid wilt u voeren, eerder verkennend, of toch al bepalend? Wat sluit aan bij de kansen die er al zijn, of hoe snel u wil en kan schakelen? Verken de rijen in de beleidsmatrix.

Start hier

Beleidsmatrix Circulair Bouwen

Aan de slag als lokaal bestuur en administratie.

	1. beïnvloeden	2. engageren	3. ontwikkelen	4. voorzien	5. toepassen	6. controleren
verkenkend				2.2. Burgers ondersteunen met circulair advies	Actie 6.2. Eigen patrimonium optimaal gebruiken	
		4.5. Kennis delen tussen steden en gemeentes	Actie 1.1. Een visie en strategie ontwikkelen	Actie 4.1. Ontwikkelen van vaardigheden ondersteunen	Actie 6.3. Eigen patrimonium circulair beheren	10.2. Bestaande verordeningen en reglementen herwerken
stimulerend	2.1. Sensibiliseren met campagnes en evenementen	Actie 3.1. Stakeholders samenbrengen	1.2. Een werkwijze voor circulariteit in alle diensten implementeren	Actie 2.4. Demonstratieprojecten opzetten	6.4. Eigen patrimonium inzetten voor het verwerken van hergebruikmaterialen	9.2. Bestaande reglementen en tarieven herwerken
	1.4. Bepalen en opvolgen van circulair indicatoren	3.2. Participatief drempels ontdekken en wegwerken	1.3. Beleid afstemmen met andere lokale en bovenlokale overheden	4.4. Ontwikkelen van circulaire bouwmarkten	7.1. Kopen en verkopen met circulaire criteria en voorwaarden	Actie 10.1. Stimulerende verordeningen opstellen
bepalend	Actie 5.2. Buurten circulair vernieuwen	4.6. Met experts samenwerken	6.1. Gebouwendata verzamelen en opportuniteiten spotten	8.3. Publiek-private samenwerkingen opzetten	Actie 7.2. Aanbesteden met circulaire criteria	Actie 9.3. Stimuleren of ontmoedigen met heffingen
			Actie 5.1. Circulair ruimtelijk beleid voeren	Actie 8.2. Co-Financieren van circulaire starters	7.3. Innovatiegericht aanbesteden	10.3. Schadelijke materialen en producten verbieden

1. Tien hefbomen

Wat is uw rol?

Kies uw rol en hefboom

Versillende stads- en gemeentediensten hebben verschillende verantwoordelijkheden en bevoegdheden.

Welke hefboom sluit het best aan bij uw dienst? Met welke andere dienst kan u samenwerken?

Deze hefbomen zijn departements-overschrijdend en reiken een mix van beleidsinstrumenten aan.

Deze werden geïdentificeerd door de Ellen McArthur Foundation (2019), en zijn hier als meest werkbaar categorisering overgenomen.

Of ontdek onmiddellijk

[De beleidsmatrix circulair bouwen](#)

VISIE

Gemeente als
Strateeg

stelt roadmaps en strategieën op om alle neuzen in dezelfde richting te zetten en acties een plek te geven.

Naar acties

ENGAGEMENT

Gemeente als
Communicator

informeert en sensibiliseert burgers en bedrijven over de kansen en noden voor circulair en veranderingsgericht bouwen.

Naar acties

URBAN MANAGEMENT

Gemeente als
Planner

analyseert de bestaande situatie en anticipeert met een veerkrachtige programmatie op toekomstige materialenstromen.

Naar acties

ECONOMISCHE INCENTIVES

Gemeente als
Financier

geeft financiële zuurstof aan circulaire bouwprojecten door mee risico's te dragen en op lange termijn te denken en handelen.

Naar acties

REGELGEVING

Gemeente als
Regelgever

bouwt een kader voor zo circulaire mogelijke ontwikkelingen, maar herzielt ook regelgeving om innovatie toe te laten.

Naar acties

Gemeente als
Bruggenbouwer

engageert zich in netwerken en initieert nieuwe samenwerkingen met burgers, bedrijven, enz.

Naar acties

Gemeente als
Gebouwbeheerder

heeft als trotse eigenaar een plan, maar ook concrete aanpakken, om de levensduur van gebouwen en producten te maximaliseren.

Naar acties

Gemeente als
Belastinginnehmer

ondersteunt innovatie en moedigt circulaire praktijken aan. Soms door extra maatregelen, soms door maatregelen terug te schroeven.

Naar acties

Gemeente als
Kennishub

verwerft en verbindt als werkgever en als maatschappelijke actor kennis over en voor een circulaire bouwconomie.

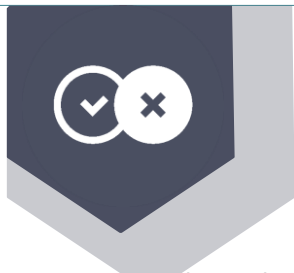
Naar acties

Gemeente als
Aankoper

daagt de markt uit en geeft tegelijk het goede voorbeeld. Als klant worden circulaire werken, diensten en leveringen aanbesteed.

Naar acties

De gemeente als regelgever bouwt een kader voor zo circulaire mogelijke ontwikkelingen, maar herzielt ook regelgeving om innovatie toe te laten.

Wet- en regelgeving verwijst naar verordeningen, normen, regels en eisen die stadsbesturen kunnen vaststellen. Steden kunnen regelgeving vaststellen die de ontwikkeling van mogelijkheden voor de circulaire economie kan sturen en alle andere beleidshefbomen kan versterken en onderbouwen. Ook samenwerking met andere bestuurslagen bij het ontwikkelen en informeren van wet- en regelgeving is essentieel.

Categorie

Klik en bekijk op de beleidsmatrix

REGELGEVING

Hefboom 10. De gemeente als regelgever

Hefboom 10. De gemeente als regelgever

Wat kan je als lokaal bestuur ondernemen?

Acties

Actie 10.1. Stimulerende verordeningen opstellen	
10.2. Bestaande verordeningen en reglementen herwerken	
10.3. Schadelijke materialen en producten verbieden	
...	
...	
...	

Cases

Uw case hier?
...
...
...
...
...

2. Hoe ver staat uw beleid?

Verken de kolommen van de beleidsmatrix

In welke fase zit u in de transitie? Hoeveel ervaring hebt u, en bent u klaar voor een volgende stap? Welke kolom uit de matrix past bij uw dienst of afdeling?

Stap 1. Beïnvloeden

Om te begrijpen wat de noden en kansen zijn, maar ook steun te creëren, gaat u gericht kennis en visie delen, hogerop en met het veld.

Stap 2. Engageren

De transitie naar een circulaire bouwconomie zet niemand alleen. Daarom engageert u partners, intern en extern.

Stap 3. Ontwikkelen

Wanneer er voldoende steun is, kunnen meer concrete beleidsmaatregelen ontwikkeld worden, op maat.

Stap 4. Voorzien

Een lokaal bestuur kan vervolgens via haar kerntaken verschillende zaken voorzien die haar inwoners en ondernemers ondersteunen bij het bouwen in lijn met een economie van gesloten materialenstromen.

Stap 5. Toepassen

Daarnaast is het van belang het voorbeeld te geven; walk the talk. Als gebouweigenaar, -beheerder en opdrachtgever kan een stad of gemeente zelf heel wat circulaire principes toepassen.

Stap 6. Controleren

Tot slot heeft een bestuur een regelgevende macht. Via regels en wetten kunnen bepaalde circulaire principes gehandhaafd worden, en kunnen drempels daarvoor ook weggewerkt worden.

Deze stappen zijn gebaseerd op fases die de UK Policy Lab matrix (2020) voorstelt om aan te sluiten bij de beleidspraktijk: influencing, engaging, designing, developing, delivering en controlling.

De transitie naar een circulaire economie en de toepassing daarvan op lokaal niveau is natuurlijk geen lineair proces. Omdat er nog heel wat geleerd moet worden uit de praktijk en inzichten tegelijk veranderen, is het nodig om te voorzien in een leerrijke evaluatie en verschillende aanpassingen van beleidsinitiatieven en maatregelen.

Voorzie ook dat er binnen en tussen afdelingen en diensten verschillen zijn. Dit kan een uitdaging vormen, maar kan ook een kans zijn om goeie voorbeelden te delen, en elkaar om raad te vragen.

Beleidsmatrix Circulair Bouwen

Aan de slag als lokaal bestuur en administratie.

	1. beïnvloeden	2. engageren	3. ontwikkelen	4. voorzien	5. toepassen	6. controleren
verkenkend				2.2. Burgers ondersteunen met circulair advies	Actie 6.2. Eigen patrimonium optimaal gebruiken	
		4.5. Kennis delen tussen steden en gemeentes	Actie 1.1. Een visie en strategie ontwikkelen	Actie 4.1. Ontwikkelen van vaardigheden ondersteunen	Actie 6.3. Eigen patrimonium circulair beheren	10.2. Bestaande verordeningen en reglementen herwerken
stimulerend	2.1. Sensibiliseren met campagnes en evenementen	Actie 3.1. Stakeholders samenbrengen	1.2. Een werkwijze voor circulariteit in alle diensten implementeren	Actie 2.4. Demonstratieprojecten opzetten	6.4. Eigen patrimonium inzetten voor het verwerken van hergebruikmaterialen	9.2. Bestaande reglementen en tarieven herwerken
	1.4. Bepalen en opvolgen van circulair indicatoren	3.2. Participatief drempels ontdekken en wegwerken	1.3. Beleid afstemmen met andere lokale en bovenlokale overheden	4.4. Ontwikkelen van circulaire bouwmarkten	7.1. Kopen en verkopen met circulaire criteria en voorwaarden	Actie 10.1. Stimulerende verordeningen opstellen
bepalend	Actie 5.2. Buurten circulair vernieuwen	4.6. Met experts samenwerken	6.1. Gebouwendata verzamelen en opportuniteiten spotten	8.3. Publiek-private samenwerkingen opzetten	Actie 7.2. Aanbesteden met circulaire criteria	Actie 9.3. Stimuleren of ontmoedigen met heffingen
			Actie 5.1. Circulair ruimtelijk beleid voeren	Actie 8.2. Co-Financieren van circulaire starters	7.3. Innovatiegericht aanbesteden	10.3. Schadelijke materialen en producten verbieden

3. Welk beleid past bij uw stad of gemeente?

Verken de rijen van de beleidsmatrix

Welk soort beleid wilt u voeren? Eerder zacht, of toch al hard? Wat sluit aan bij de kansen die er zijn, of hoe snel wil en kan u schakelen? Verken de verschillende rijen in de beleidsmatrix.

Verkenkend beleid

In de bovenste rijen van de matrix neemt de lokale overheid een afwachtende houding. Ze verkent en laat anderen toe te handelen.

Stimulerend beleid

In de middelste rijen van de matrix neemt de lokale overheid een faciliterende houding aan. Ze maakt mogelijk en ondersteunt.

Bepalend beleid

In de onderste rijen van de matrix is de overheid een actieve, ondernemende partner. Op eigen initiatief komen acties tot stand.

Als gemeente of stad kan u met andere woorden inspelen op de kansen die zich voordoen (een concreet bouwproject bijvoorbeeld) en op de lokale bewegingen die ontstaan (ondernemers rond hergebruik, of burgerbewegingen rond bewust verbruiken).

Hoe daar best op ingespeeld kan worden, is natuurlijk afhankelijk van de ruimere beleidsvisie en -ambitie. Wat is het doel? Hoe ziet de toekomst er idealiter uit?

Deze dimensie van zacht tot hard beleid is opnieuw overgenomen uit de originele matrix. De verticale as volgt dezelfde logica van een "zachtere" meer verkennende macht bovenaan, tot een "hardere" meer sturende overheidsmacht onderaan.

Dit wil niet zeggen dat zachter beleid minder bewust beleid is, noch dat het minder impact zou hebben. Het is een juiste, locatiespecifieke beleidsmix die nodig is om de transitie in gang te steken en vervolgens te versnellen.

Ga nu naar

[De beleidsmatrix circulair bouwen](#)

Beleidsmatrix Circulair Bouwen

Aan de slag als lokaal bestuur en administratie.

	1. beïnvloeden	2. engageren	3. ontwikkelen	4. voorzien	5. toepassen	6. controleren
verkenkend				2.2. Burgers ondersteunen met circulair advies	Actie 6.2. Eigen patrimonium optimaal gebruiken	
		4.5. Kennis delen tussen steden en gemeentes	Actie 1.1. Een visie en strategie ontwikkelen	Actie 4.1. Ontwikkelen van vaardigheden ondersteunen	Actie 6.3. Eigen patrimonium circulair beheren	10.2. Bestaande verordeningen en reglementen herwerken
stimulerend	2.1. Sensibiliseren met campagnes en evenementen	Actie 3.1. Stakeholders samenbrengen	1.2. Een werkwijze voor circulariteit in alle diensten implementeren	Actie 2.4. Demonstratieprojecten opzetten	6.4. Eigen patrimonium inzetten voor het verwerken van hergebruikmaterialen	9.2. Bestaande reglementen en tarieven herwerken
	1.4. Bepalen en opvolgen van circulair indicatoren	3.2. Participatief drempels ontdekken en wegwerken	1.3. Beleid afstemmen met andere lokale en bovenlokale overheden	4.4. Ontwikkelen van circulaire bouwmarkten	7.1. Kopen en verkopen met circulaire criteria en voorwaarden	Actie 10.1. Stimulerende verordeningen opstellen
bepalend	Actie 5.2. Buurten circulair vernieuwen	4.6. Met experts samenwerken	6.1. Gebouwendata verzamelen en opportuniteiten spotten	8.3. Publiek-private samenwerkingen opzetten	Actie 7.2. Aanbesteden met circulaire criteria	Actie 9.3. Stimuleren of ontmoedigen met heffingen
			Actie 5.1. Circulair ruimtelijk beleid voeren	Actie 8.2. Co-Financieren van circulaire starters	7.3. Innovatiegericht aanbesteden	10.3. Schadelijke materialen en producten verbieden

DE GEMEENTE ALS CIRCULAIRE BOUWREGISSEUR

een project van

ARCHITECTURAL
ENGINEERING

met de steun van

OPZET VAN HET ONDERZOEK

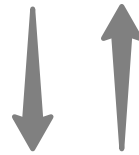
- De gemeente als **circulaire bouwregisseur**
- 1 van 29 projecten in de Gerichte Call '[Circulaire Bouweconomie](#)' van OVAM en Vlaanderen Circulair (2020)
- Partners:
 - Stad Mechelen
 - VUB Architectural Engineering
 - VVSG
- Looptijd: 1/1/2021 tem. 31/12/2022

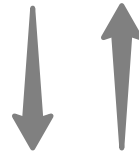
OPZET VAN HET ONDERZOEK

Intergemeentelijk platform

inzetbaarheid voor lokale overheden van verschillende schaal
interacties tussen beleidsniveaus

STAD MECHELEN ALS CIRCULAIRE BOUWREGISSEUR tools en processen

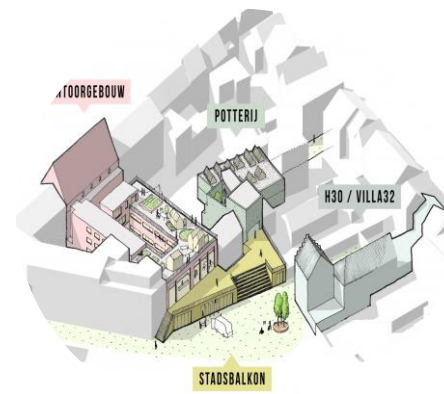
cases

deexperimenten
al doende leren met bouwteams

OPZET VAN HET ONDERZOEK

Sloopopdracht AZ Sint Maarten

Impact Factory

Bib Moensstraat

STAD MECHELEN ALS CIRCULAIRE BOUWREGISSEUR tools en processen

Bouwvoorschriften, BGO's, verordening, ..

Sportcomplex Leest

ROLLEN VAN DE STAD

DEBAT: BOUWEN OP HET BESTAANDE INSTRUMENTARIUM?

- Is regelgeving in elke context, voor elke doelgroep de enige/beste hefboom?
- Kunnen harde policies succesvol zijn zonder zachte policies?
- bouwen op formats / initiatieven rond energie- en renovatie ?

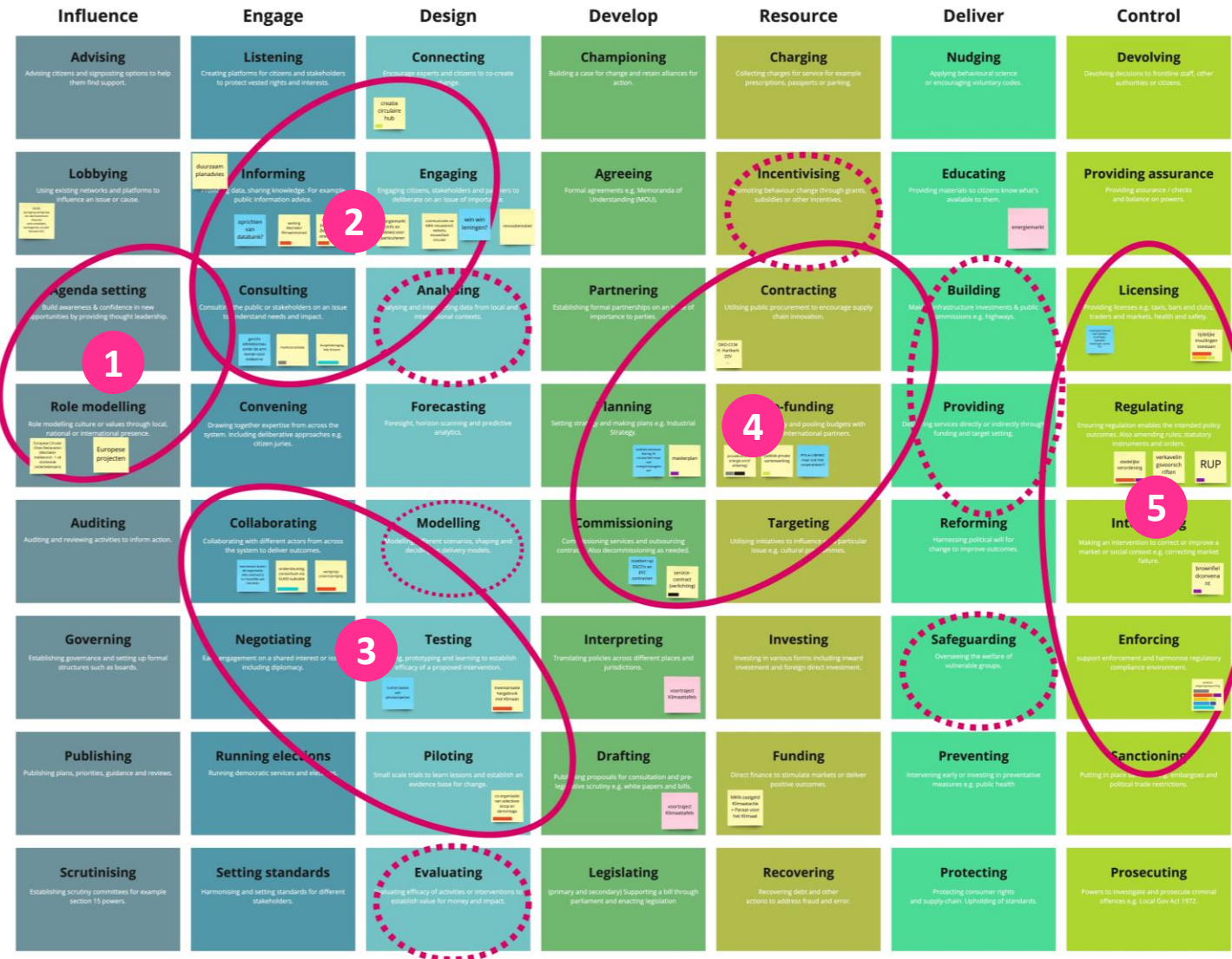

'GOVERNEMENT AS A SYSTEM' VOOR CIRCULAIR BOUWEN

De gemeente/stad als

1. Agendabepalende
2. Informerend & connecterende
3. Samenwerkende & "experimenterende"
4. Plannende & opdrachtgevende
5. Vergunningverlenende & regelgevende

..... overheid

ANDERE FRAMEWORKS

URBAN POLICY LEVERS FOR CIRCULAR ECONOMY TRANSITIONS

VISION

ENGAGEMENT

URBAN MANAGEMENT

ECONOMIC INCENTIVES

REGULATION

ROADMAPS AND STRATEGIES

CONVENING AND PARTNERING

URBAN PLANNING

FINANCIAL SUPPORT

LEGISLATION AND REGULATION

AWARENESS RAISING

ASSET MANAGEMENT

FISCAL MEASURES

CAPACITY BUILDING

PUBLIC PROCUREMENT

© Ellen MacArthur Foundation, March 2019

WORK IN PROGRESS...

URBAN POLICY LEVELS - ENABLING A CIRCULAR ECONOMY TRANSITION

CATEGORIEËN

VISIE

Headlines and strategies can provide overarching direction. By setting strategic goals, circular economy city initiatives and strategies can be developed for city and beyond the management of other policy levels, such as urban planning instruments to stimulate and water classification and regulations. Engaging urban stakeholders in the development of a roadmap can also strengthen its effectiveness and a sense of shared ownership.

ENGAGEMENT

City governments have a unique ability to engage with multiple stakeholders from across sectors and strategic action. This is key to the emergence of a shared circular economy opportunities, which require understanding, collaboration, and active effort and resource sectors. Policy levels in this category are Co-viewing and governance, Awareness raising, and Capacity building. Engaging policy levels can raise awareness of circular economy opportunities, and strengthen the capacity of others to own their own (such as capacity building programmes for SMEs or skills training programmes).

Co-viewing and engaging with stakeholders in a variety of ways can also support the design and application of other policy levels, such as creating a sense of shared ownership of circular economy roadmaps, working with business to identify regulatory barriers, and understanding how other policy levels can best be developed. Co-viewing stakeholders can also lead to collaboration and partnerships that might not otherwise have emerged.

STEDELIJK BELEID

City governments have a strong influence over the physical development of a city, the management of its assets, and the development of public goods and services. Policy levels in this category are Urban planning, Urban management, and Public procurement. Each vision strongly in the choice, design, use, and flow of materials in a city, making them key to the emergence of a shared circular economy. They also relate strongly to each other. Urban planning, urban management, and public procurement in a city have an influence on how assets on that level can be managed, and circular asset management practices in a city have an influence on how public procurement processes are conducted. As with other urban management levels, they are not self-contained and can be guided by circular economy strategies and regulations, involve significant collaboration and partnerships, and benefit from economic incentives.

ECONOMISCHE INCENTIVES

City governments use financial support to help foster innovation and new markets, while fiscal measures such as taxes, penalties, and charges, can help encourage or discourage behaviors. Policy levels in this category are frequently referred to as economic tools and fall into two main categories: financial support and fiscal measures. Both of which can stimulate circular economy opportunities. The degree of visibility often have to find their own ways to create and they are therefore often developed in partnership with higher tiers of government.

REGELEGGING

Legislation and regulation is a core domain of government and can play an important role in shaping markets, influencing behaviors, and ensuring fairness. Policy levels in this category are ability to set regulations and support other policy levels such as regulations regarding housing density or affordability impacting the process of urban planning. Legislation and regulation is frequently developed together with collaboration or national governments.

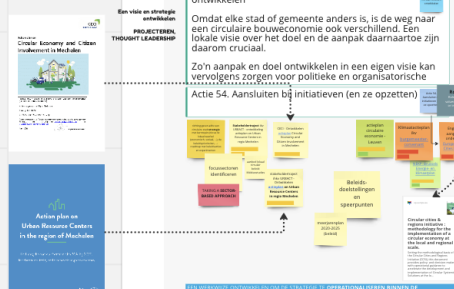
HEFBOMEN

roadmaps en strategieën

Circular economy city roadmaps set a direction of travel for a city, help orientate other policy levels, and offer an essential opportunity to view initiatives and engage stakeholders in addressing gaps/opportunities for the city. Near, mid and long term goals can be defined, and concrete plans and approaches across different sectors identified. Strategies can be developed for city and beyond the management of other policy levels, such as urban planning instruments to stimulate and water classification and regulations. Engaging urban stakeholders in the development of a roadmap can also strengthen its effectiveness and a sense of shared ownership.

ACTIES = FICHES

Actie 24. Een eigen visie op circulair bouwen ontwikkelen
Omdat elke stad of gemeente anders is, is de weg naar een circulaire bouweconomie ook verschillend. Een lokale visie over het doel en de aanpak daarnaartoe zijn daarom cruciaal.
Zo'n aanpak en doel ontwikkelen in een eigen visie kan vervolgens zorgen voor politieke en organisatorische Actie 54. Aansluiten bij initiatieven (en ze opzetten)

communiceren en sensibiliseren

Raising awareness of circular economy opportunities is key to supporting local transitions. Knowledge sharing and communication strategies can raise the profile of circular economy initiatives, and create awareness of circular economy best practices, initiatives, and market opportunities.

ruimtelijke planning

Urban planning refers to the physical shaping and development of a city. It assesses physical, social, and environmental factors and determines the direction, development and usage of urban structures such as buildings, infrastructure, and parks. Urban planning has a powerful impact on how people and goods move around a city and has a strong impact on whether resources, products, and services can be re-used and kept in use. It can also cover long term housing, mobility, and behavioural lock-ins. It therefore involves a broad circular economy perspective in urban planning and asset management.

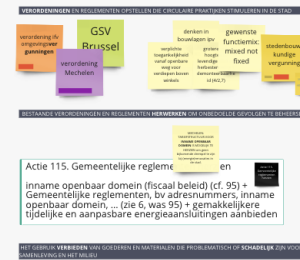
financiële stimulansen

Financial support refers to grants, subsidies, direct and indirect investments, and public-private partnerships through which governments can enable city development towards a circular economy. This can include on existing budgets and financing or raised in addition and typically to support circular economy initiatives.

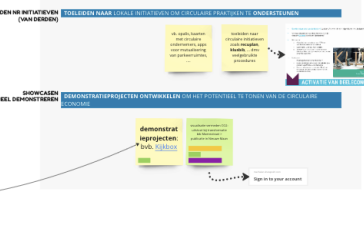
regelgeving

Legislation and regulation refers to bylaws, standards, rules, and requirements that city governments can set. Cities can set regulations that can guide the development of circular economy opportunities and can influence and underpin all other policy levels. Working with other tiers of government to develop and reform legislation and regulation is also key.

samenbrengen en samenwerken

Local governments have the ability to convene, facilitate, and spearhead initiatives between public, private, and civil society. Engaging multiple stakeholders in public policy creation and delivery is particularly relevant when innovating and making system changes, as is the case when enabling and developing circular economy opportunities. Co-viewing and partnering with stakeholders can also help to achieve greater social, shared ownership, and mutually benefit or impact.

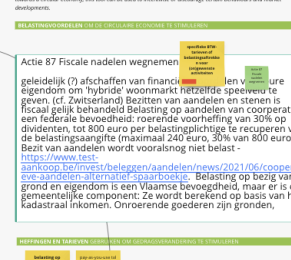
vestgoed

Asset management refers to the management of city-owned physical assets. Physical assets can include land, buildings, roads and bridges, water and sewage systems, emergency services, asset management plays an essential role in enabling the city to manage its assets to develop an effective strategy that allows long-term quality service. The use of circular economy principles can help to unlock opportunities ranging from cost savings to increasing resource value, use, and circulation.

fiscale maatregelen (belastingen)

Fiscal measures raise revenue, be in the form of taxes, charges, fees or fines. To enable a city to develop a circular economy, this tool can be used to incentivise or discourage certain behaviours and market developments.

Actie 25. Intern kennis opbouwen
Kennisopbouw en -verspreiding (intern) + Capaciteitsopbouw bovenop de kennis met niet traditionele financiering (link met 25, was 26) + Engageren in EU-projecten (link met 54, of 25, was 55) Opleidingen

Actie 90. Experimenten opzetten en uitvoeren
De transitie naar een economie van gesloten materialenstromen is nog vollop aan de gang. Dat wil zeggen dat nog niet alle manieren om materialen te behouden, hergebruiken of recycleren ontwikkeld of zelfs gekend zijn. Daarom zijn nog heel wat experimenten nodig: ook in steden en gemeenten. Experimenten, proof-of-pilotprojecten, zijn goed uitgezonden leer- of demonstratievragen, die in de praktijk aangepakt worden. Zo kunnen in een

BELEID AFSTEMMEN MET ANDERE LOKALE EN ROVERINGSLAAG OVERHEDEN

Actie 27. Bovenlokaal beleid opvolgen

Actie 23. Bovenlokaal beleid adviseren
Feedback naar en betrokkenheid van bovenlokaal niveau (via welke weg, bijvoorbeeld in gesubsidieerd onderzoeksproject) + Intercommunale overleg, samenwerkingsverbanden andere (naburige)

FORUMS COLLABORATIEVE DYNAMIEK (IN FCBE)

Actie 23. Bovenlokaal beleid adviseren
Feedback naar en betrokkenheid van bovenlokaal niveau (via welke weg, bijvoorbeeld in gesubsidieerd onderzoeksproject) + Intercommunale overleg, samenwerkingsverbanden andere (naburige)

INDICATOREN ONTWIKKELLEN OM DE NIEUWE WERKZAAMHEDEN TE STUREN EN DE VOORTSCHRIFTEN TE MONITOREN

Actie 23. Bovenlokaal beleid adviseren
Feedback naar en betrokkenheid van bovenlokaal niveau (via welke weg, bijvoorbeeld in gesubsidieerd onderzoeksproject) + Intercommunale overleg, samenwerkingsverbanden andere (naburige)

Tien hefboomen

Welke rol speelt u?

Kies je hefboom

Verskillende stads- en gemeentediensten hebben verschillende verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Welke hefboom sluit het best aan bij jouw dienst? Met welke andere dienst kan je samenwerken?

Hefbomen zijn departements-overschrijdend en reiken een mix van beleidsinstrumenten aan.

Deze werden geïdentificeerd door de Ellen McArthur Foundation (20XYZ), en werden hier als meest werkbare categorisering overgenomen.

[Ontdek de beleidsmatrix](#)

VISIE	ENGAGEMENT	URBAN MANAGEMENT	ECONOMISCHE INCENTIVES	REGELGEVING
<p>Gemeente als Strateeg</p> <p>stelt roadmaps en strategieën op om alle neuzen in dezelfde richting te zetten en acties een plek te geven.</p> <p>naar de acties</p>	<p>Gemeente als Communicator</p> <p>informeert en sensibiliseert burgers en bedrijven over de kansen en noden voor circulair en veranderingsgericht bouwen.</p> <p>naar de acties</p>	<p>Gemeente als Planner</p> <p>analyseert de bestaande situatie en anticipeert met een veerkrachtige programmatie op toekomstige materialenstromen.</p> <p>naar de acties</p>	<p>Gemeente als Financier</p> <p>geeft financiële zuurstof aan circulaire bouwprojecten door mee risico's te dragen en op lange termijn te denken en handelen.</p> <p>naar de acties</p>	<p>Gemeente als Regelgever</p> <p>bouwt een kader voor zo circulair mogelijke ontwikkelingen, maar herzielt ook regelgeving om innovatie toe te laten.</p> <p>naar de acties</p>
	<p>Gemeente als Bruggenbouwer</p> <p>engageert zich in netwerken en initieert nieuwe samenwerkingen met burgers, bedrijven, enz.</p> <p>naar de acties</p>	<p>Gemeente als Gebouwbeheerder</p> <p>heeft als trotse eigenaar een plan, maar ook concrete aanpakken, om de levensduur van gebouwen en producten te maximaliseren.</p> <p>naar de acties</p>	<p>Gemeente als Belastinginnehmer</p> <p>ondersteunt innovatie en moedigt circulaire praktijken aan. Soms door extra maatregelen, soms door maatregelen terug te schroeven.</p> <p>naar de acties</p>	
	<p>Gemeente als Kennishub</p> <p>verwerft en verbindt als werkgever en als maatschappelijke actor kennis over en voor een circulaire bouweconomie.</p> <p>naar de acties</p>	<p>Gemeente als Aankoper</p> <p>daagt de markt uit en geeft tegelijk het goede voorbeeld. Als klant worden circulaire werken, diensten en leveringen aanbesteed.</p> <p>naar de acties</p>		

HEFBOMEN

VOOR LOKALE BESTUREN

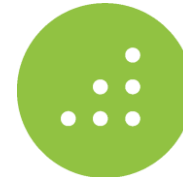
roadmaps & strategieën

communiceren &
sensibiliseren

ruimtelijke planning

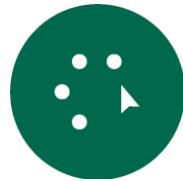
financiële stimulansen

regelgeving

samenbrengen &
samenwerken

vastgoed

fiscale maatregelen
(belastingen)

capaciteit opbouwen

aankopen &
aanbesteden

roadmaps & strategieën

- een **visie en strategie** ontwikkelen samen met **stakeholders** op het grondgebied
- een werkwijze ontwikkelen om de strategie te **operationaliseren** binnen de **verschillende diensten**
- **beleid afstemmen** met andere, lokale en bovenlokale overheden
- **indicatoren identificeren** om de keuze van acties te sturen en de **voortgang** (op eigen grondgebied) te evalueren

roadmaps & strategieën

- een **visie en strategie** ontwikkelen samen met **stakeholders** op het grondgebied
- een werkwijze ontwikkelen om de strategie te **operationaliseren** binnen de **verschillende diensten**
- **beleid afstemmen** met andere, lokale en bovenlokale overheden
- **indicatoren identificeren** om de keuze van acties te sturen en de **voortgang** (op eigen grondgebied) te evalueren

Klimaatambities + speerpunt innovatief ondernemen

Stad Mechelen wil **materialenvoetafdruk** met 30% verminderen tegen 2030

valoriseren van
rest- en
afvalstromen

verankeren van
circulair &
duurzaam
aankopen

integreren van
circulaire
bouwprincipes

ontwikkelen van
een
circulaire hub

mee ontwikkelen
van circulaire
businessmodellen

inspireren met
events,
workshops,
vormingen,
...

Stad Mechelen geeft zelf het goede voorbeeld

STORYTELLING

Zwaartepunt: circulair ondernemerschap stimuleren

Action plan on

Circular Economy and Citizen Involvement in Mechelen

Project: CECI- Citizen Involvement in Circular Economy implementation (1.8.2019-31.7.2023; PGI05919)

Partner organisation: City of Mechelen

Country: BELGIUM

NUTS2 region: Province of Antwerp

Contact person: Julie Poppe, programme manager circular city at department Strategy and Development (Julie.poppe@mechelen.be) or circulaireconomie@mechelen.be

June 2022

 algemeen directeur

1

Action plan on Urban Resource Centers in the region of Mechelen

Reducing the material footprint with 30% by 2030,
for climate neutrality and a competitive green economy

Klimaatactieplan

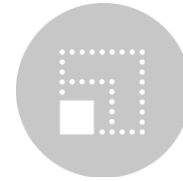

communiceren &
sensibiliseren

samenbrengen &
samenwerken

capaciteit
opbouwen

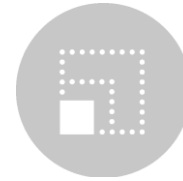
- **sensibiliseren** met communicatiecampagnes en events
- burgers activeren en ondersteunen met circulair **advies**
- **toeleiden naar lokale initiatieven** om circulaire praktijken te ondersteunen
- **demonstratieprojecten** ontwikkelen om het potentieel te tonen van de circulaire economie

communiceren &
sensibiliseren

samenbrengen &
samenwerken

capaciteit
opbouwen

- **sensibiliseren** met communicatiecampagnes en events
- burgers activeren en ondersteunen met circulair **advies**
- **toeleiden naar lokale initiatieven** om circulaire praktijken te ondersteunen
- **demonstratieprojecten** ontwikkelen om het potentieel te tonen van de circulaire economie

MECHELEN BOUWT AAN EEN CIRCULAIRE TOEKOMST

Niet alleen de prijzen voor energie, maar ook die van grondstoffen zoals hout en staal blijven toenemen. En de afvalberg, die groeit. We moeten op zoek naar alternatieve manieren om dingen te maken, te gebruiken of te kopen. Stad Mechelen wil het goede voorbeeld geven en voor het Klimaatplan 2030 zijn eigen materialenvoetafdruk met 30 % verminderen.

Circu-watte?

'Circular' is een woord dat je vandaag vaak hoort of leest. Maar wat wil dat nu eigenlijk zeggen? Circular betekent dat je producten of materialen na gebruik opnieuw inzet als grondstof voor nieuwe producten of materialen. De onderdelen van een oude wasmachine gebruik je bijvoorbeeld om iets anders te maken of te herstellen. Of je vervangt alleen de stukken die versleten zijn, zodat je wasmachine nog een tweede rondje meekant.

CIRCULAIR BOUWEN?

Bouwmaterialen zijn voor een groot deel verantwoordelijk voor de wereldwijde CO₂-uitstoot. Bovendien worden ze duurder en duurder. Daarnaast

zorgt de bouwsector voor maar liefst 35 % van ons afval. We doen er dus goed aan om onze bouwmaterialen zo lang mogelijk te gebruiken en te hergebruiken. En da's precies waar circulair bouwen om draait. Door vaker voor herbruikbare materialen te kiezen en minder afval te produceren, dragen we bij aan een duurzame toekomst.

Circulair bouwen is ook bouwen met het oog op de toekomst. Daarom moet een gebouw makkelijk aan te passen zijn. Zo hoeft het niet helemaal afgebroken te worden als de functie of het gebruik van het gebouw wijzigt. En kunnen materialen makkelijk hergebruikt worden voor andere bouwprojecten.

Deze duurzame renovatie zal een inspiratie vormen voor toekomstige bouw- en renovatieprojecten.

Greet Geypen, schepen van Sldasontwikkeling en Economie

Van bib naar duurzaam woonproject

De oude bib krijgt een nieuw leven. Samen met de bijhorende portierswoning en het plein wordt het omgetoverd tot een duurzame woonsite. Stad Mechelen vroeg aan projectontwikkelaar CAAAP om circulair te bouwen en te verbouwen. Het doel? Zo'n 75 % van alle aanwezige materialen hergebruiken of behouden.

De oude bibliotheeksite maakt tegen 2024 plaats voor 22 comfortabele woningen en appartementen. Er komt ook een gemeenschappelijke tuin en een nieuw plein op de bestaande vleugel aan de Ziekeliendestraat. Daarnaast is er plaats voor een horeca- of handelszaak, een praktijkruimte, een ondergrondse parking voor minstens 35 auto's en een buurtfietsenstalling. De nieuwe ontwikkeling gebeurt zonder fossiele brandstoffen zoals aardgas of aardolie. Het BEO-veld (boorgat-energie-opslag) zorgt voor een duurzame manier van verwarmen en koelen. Buiten wil de projectontwikkelaar zoveel mogelijk ontharden en natuurlijk groen planten.

DUURZAAM BOUWEN

Voor de nieuwe woonsite behoudt de projectontwikkelaar de betonstructuur

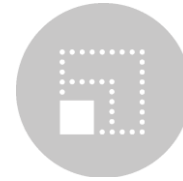
- **Zie ook:** nieuwsbrief Mechelen
Klimaatneutraal, energie en woongerelateerde evenementen (KNAL! Energiefestival, Beurs Wonen, etc.)
- **Goede voorbeelden:** infofiches Homegrade Brussels

communiceren &
sensibiliseren

samenbrengen &
samenwerken

capaciteit
opbouwen

- **sensibiliseren** met communicatiecampagnes en events
- burgers activeren en ondersteunen met circulair **advies**
- **toeleiden naar lokale initiatieven** om circulaire praktijken te ondersteunen
- **demonstratieprojecten** ontwikkelen om het potentieel te tonen van de circulaire economie

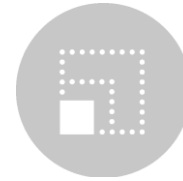

communiceren &
sensibiliseren

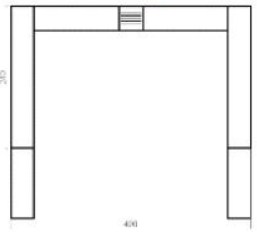

samenbrengen &
samenwerken

capaciteit
opbouwen

- **stakeholders samenbrengen** om samen te werken rond circulaire opportuniteiten
- **participatietrajecten** organiseren om kansen en drempels te ontdekken voor circulair beleid
- **opkomende initiatieven ondersteunen** om circulaire economische kansen te benutten

Project:		Harvest Scan	
Opdrachtgever :		Voormalige Bibliotheek Mechelen	
Aannemer (sloop):		CAAAP – Mevr. Yana De Meuter	
Datum: 13 juni 2022		ArtesRroegiers – Dhr. Bert Van Roey	
		JANSEN	
		HARVEST BAY	
Projectonderdeel	Type:	Beschrijving - Opmerking:	Actie:
Gevel Moensstraat		8 Stuks vaste ramen met ventilatierooster Serie: Janisol Afmeting: 1360 x 1620 mm (BxH)	
		5 Stuks vaste ramen met valraam Serie: Janisol Afmeting: 1360 x 2090 mm (BxH)	
		3 Stuks vaste ramen Serie: Jansen Viss NV Afmeting: 1200 x 1200 mm (BxH)	
		3 Stuks vaste bandramen met verticale stroken Serie: Jansen Viss NV Afmeting: 4000 x 2400 mm (BxH)	
			
		2 Stuks vaste ramen met valraam Serie: Janisol Afmeting: 1360 x 2290 mm (BxH) Bij benadering (niet opgenomen)	
		Deur met 2 Stuks vaste ramen Serie: Janisol Afmeting: ... x mm (BxH) Deurvleugel zwaar beschadigd (niet opgenomen)	

- **Zie ook:** Publiek private samenwerkingen, matchmaking ikv circulaire pilotprojecten
- **Goede voorbeelden:** Bouwhubs (NL), BCCC Brussels (industriële symbiose)
- **Gelinkte cases:** Bibliotheek Moensstraat, Impact Factory, Cooperation is Key (Gerichte Call Circulair Bouwen 2020)

communiceren &
sensibiliseren

samenbrengen &
samenwerken

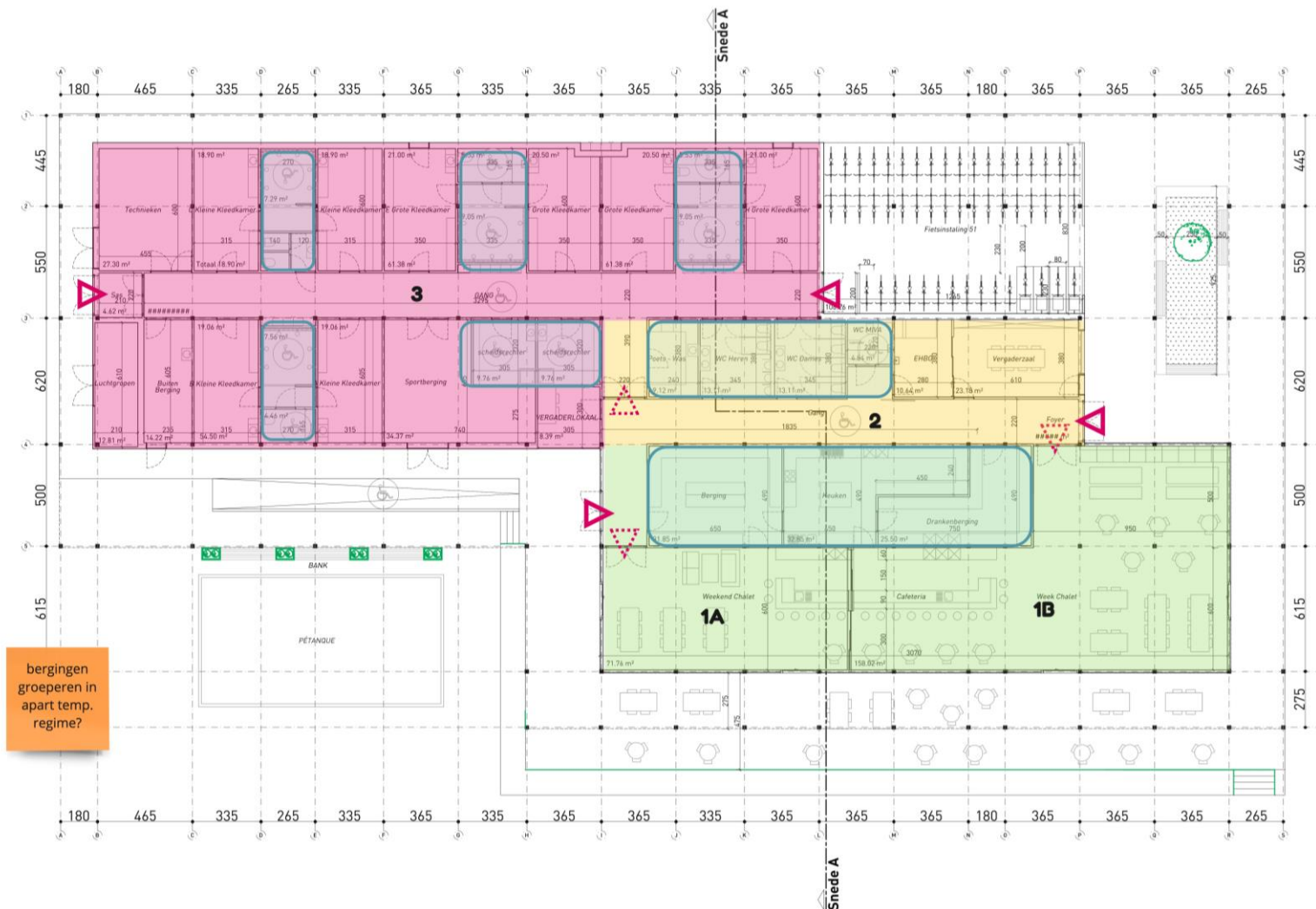

capaciteit
opbouwen

- het ontwikkelen van vaardigheden ondersteunen via **opleidingen**
- capacity building **workshops en gidsen** ontwikkelen
- maken en leren ondersteunen binnen **innovatie- en repairhubs**
- ontwikkeling van **circulaire bouwmarkten en werkplaatsen** met nieuwe materiaaltoepassingen
- **opleidingsprogramma's op maat** ontwikkelen voor lokale bedrijven en ondernemers
- **kennis uitwisselen** en consolideren met andere steden en gemeentes
- met **experts** samenwerken om nieuwe kennis of praktijken binnen te brengen

TRiAS architecten - Sportsite Leest, input bij het voorontwerp

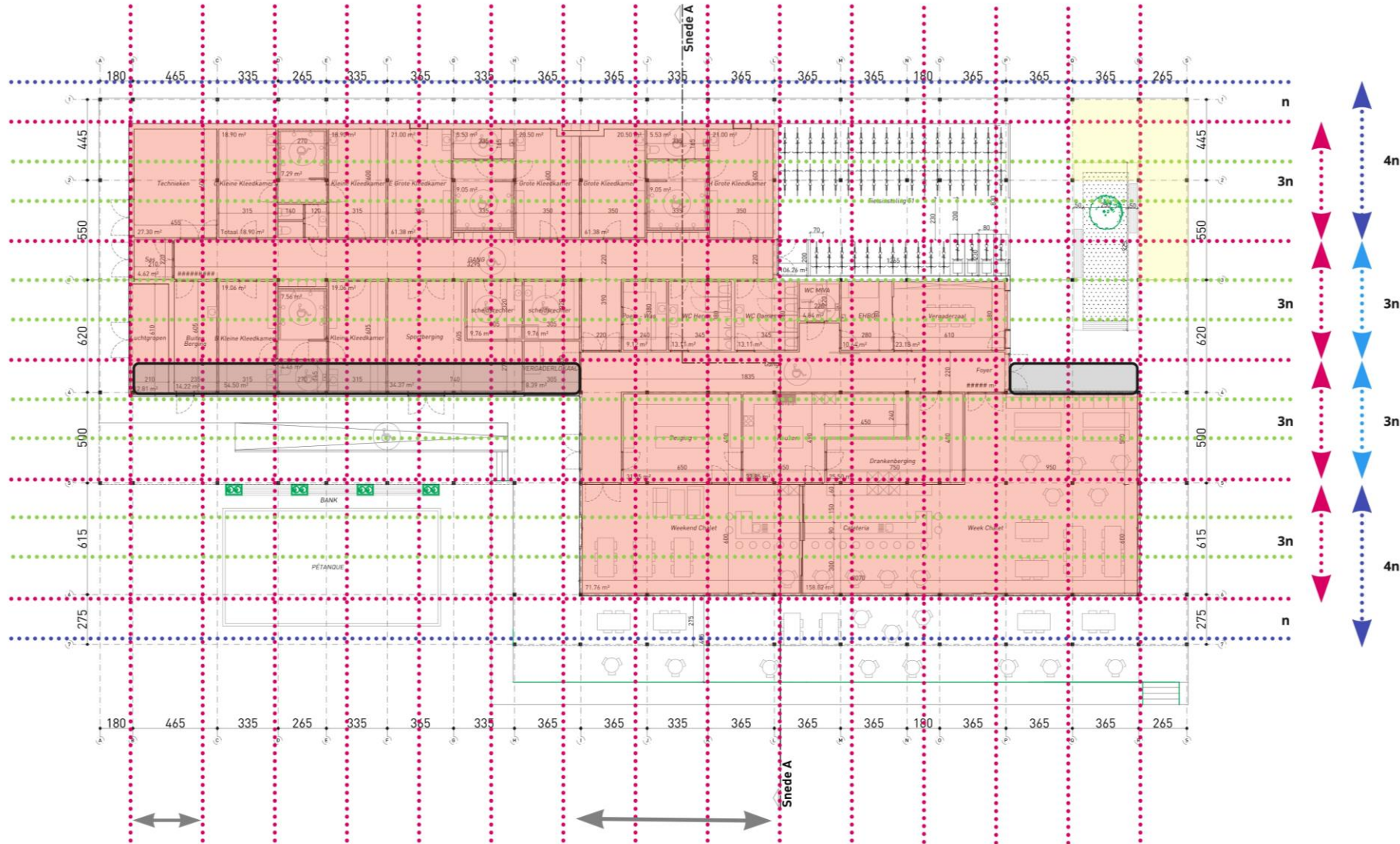
sat kan vanuit beide zones bereikbaar zijn. EHBO langs sat leggen voor optimale bereikbaarheid?

opm: vergaderlokaal: positie dubbele deur te checken.

bergingen groeperen in apart temp. regime?

één brandcompartiment (excl. keuken)

Karen: luchtgroepen in linkerzone (onder bovend) Jeroen: waar wordt verwarming en ventilatie bediend? Hoe kan dit onafhankelijk? In 2 of 3 units op te splitsen bij natte zones

ruimtelijke
planning

vastgoed

aankopen &
aanbesteden

- circulaire kansen verankeren in het **ruimtelijk beleid**
- aansturen op circulaire materiaal- en nutriëntstromen in **gebiedsontwikkeling**

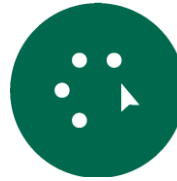

Van Marcke site, Kortrijk, OMGEVING & UAU collectiv

- **Zie ook:** ruimtelijke beleidsplan, bibliotheek Moensstraat
- **Circulaire strategieën:** transitionele invulling, maximaal behoud door grondige analyse bestaande toestand, één grondeigenaar

ruimtelijke
planning

vastgoed

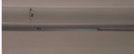
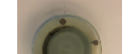
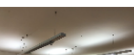
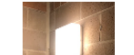
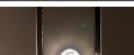
aankopen &
aanbesteden

- **gebouwd**data verzamelen om circulaire opportuniteiten te identificeren
- het **gebruik** van het stadspatrimonium **optimaliseren**
- **TCO-denken** introduceren in het stadsbeheer om middelen te besparen op lange termijn
- stadspatrimonium inzetten voor de **uitwisseling, opslag en verwerking van hergebruikmaterialen**

INVENTARISATIE - BIBLIOTHEEK MOENSSTRAAT

INVENTARIS VOOR HERGEBRUIK - OVERZICHT

IDENTIFICATIE		LOCATIE		HOEVEELHEID		AFMETINGEN				CONDITIE	Opmerking(en)			
r	sub r	TUMBNAIL	BENAMING	SUBCATEGORIE	Nr	GEBOUW	EEN	AANT	EENH				conditie	Opmerkingen
06.	04		Pendelarmatuur, Modulair aaneenschakelbaar	verlichtingsarmaturen	0	Moensstraat	lm	3096	cm			21	Goede staat	Modulaire pendelarmatuur in waarvan bepaalde delen in verstek voor vorming hoek, voorzien van TL-lamp 150 cm en schuine module voorzien van TL-lamp 120 cm. Voorzien van 8 vizen in plafond, in hoogte verstelbaar
06.	05		Inbouwspot met glazen afdekplaat (heldertopaal)	verlichtingsarmaturen	0	Moensstraat	stuk	10	cm	22,5		17	Matige staat, gedsteerd	Diepte afregelbaar, afdekplaat is afneembaar. Voorzien van socket, LED mogelijk. Waarvan 5 met ontbrekende glasplaat
06.	06		Modulaire pendelarmaturen, plafondmodel, in hoogte verstelbaar	verlichtingsarmaturen	0	Moensstraat	stuk	12	cm	22,5	10	5	Matige staat, te reinigen	Modulaire pendelarmatuur (plafondmodel) Per module 2 TL-lampen van 150 cm te voorzien. Transfo van merk Tridonic 5 met diffusor rooster, 5 zonder rooster
06.	07		Wandarmatuur, met opalen afdekkap, vierkant met afgeronde hoeken	verlichtingsarmaturen	0	Moensstraat	stuk	2	cm	23	23	10,5	Matige staat, te reinigen	Wandarmatuur, type lamp en socket nader te controleren
06.	08		Inbouwspot plafond, ingebouwd in lamellen (vals) plafond	verlichtingsarmaturen	0	Moensstraat	stuk	2	cm	8		10	Matige staat, te reinigen	Inbouwspot met E27 socket, nu ingebouwd in lamellenplafond toiletten.

Zwartzustersvest

Volledige sloop van een ziekenhuis in centrum Mechelen (langs kleine ring en Dijle, NW), bestaande uit vier blokken, waarvan twee met bouwjaar 1973 en twee met bouwjaar 1996-2000. Bouwheer: Zorgbedrijf Rivierenland.

Data-driven sloop en recyclage	
Aluminium (3% $m_{\text{andere niet-gevaarlijke}}$)	Baksteen en dakpannen (15% $m_{\text{steenachtige}}$)
Afvoerkost: - 300 à 350 €/ton = 19.560 à 22.820 €	Afvoerkost: 5 €/ton = 5.008 €
<p>Wat?</p> <ul style="list-style-type: none"> - 65,2 ton; - Hoofdzakelijk buitenschrijnwerk en plafondsystemen (samenvatting staat op andere pc...); - Bouwjaren 1973 en 1996-2000. <p>Potentiële afnemers:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Te bepalen na verder ketenonderzoek. 	<p>Wat?</p> <ul style="list-style-type: none"> - 924,7 ton ondergronds metselwerk, niet bepleisterd; 53,70 ton bovengronds metselwerk, niet bepleisterd; 23,10 ton schoorstenen en extractoren; geen dakpannen; 3,4 kton bovengronds metselwerk, bepleisterd; - Bouwjaar 1973 (enkel bepleisterd metselwerk in blokken met bouwjaar 1996-2000). <p>Potentiële afnemers:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wienerberger: bereid om afnemen niet-bepleisterd metselwerk te overwegen.
Glas (2% $m_{\text{andere niet-gevaarlijke}}$)	PVC (17% $v_{\text{andere niet-gevaarlijke}}$)
Afvoerkost: 0 €/ton	Afvoerkost pure PVC: 45 €/ton = 26 € Afvoerkost gemengde harde plastic: 75 €/ton = 44 €
<p>Wat?</p> <ul style="list-style-type: none"> - 65,2 ton; - Hoofdzakelijk ramen (73%) en curtain wall (14%), in aluminium schrijnwerk; - Bouwjaren 1973 (32%) en 1996-2000 (68%). <p>Potentiële afnemers:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vlaskglas Recycling (Nederland): bereid om tegen betaling container te plaatsen in Mechelen; - Maltha* (Lommel); - Minérale*: Verwerken hoofdzakelijk holglas, zusterfirma's in Frankrijk voor vlakglas; - Bruco (Wijnegem = dichtstbij): Kleinere speler, verwerkt ook hout en ander sloopafval; - GRL (Lummen). <p>*Verwerken glasafval uit Nederland, ingezameld door VRN.</p>	<p>Wat?</p> <ul style="list-style-type: none"> - 0,58 ton; - Afvoerbuizen 12 mm (91%); - Bouwjaar 1973. <p>Potentiële afnemers:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Deceuninck-Recycling (Diksmuide): verwerken enkel PVC toepassingen in en rond gevel.

BATITERRE

[Accueil](#)[Qui sommes-nous ?](#)[Actualités](#)[Catalogue](#)[Contact](#)

Catégories

[Marquages et signalisation](#)[Cloisons](#)[Portes intérieures](#)[Cuisines](#)[Plomberie](#)[Châssis et portes extérieures](#)[Divers](#)

Home / Escaliers et balustrades / Garde-corps – Câble métallique, panneau perforé, main-courante hêtre

Garde-corps – Câble métallique, panneau perforé, main-courante hêtre

95,00 €

Quantité et prix indiqué par m courant. Incl. main-courante en hêtre.

Si incl. panneaux acier perforé: 150€/mc

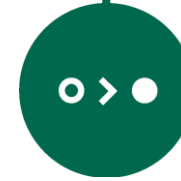
50 op voorraad

ruimtelijke
planning

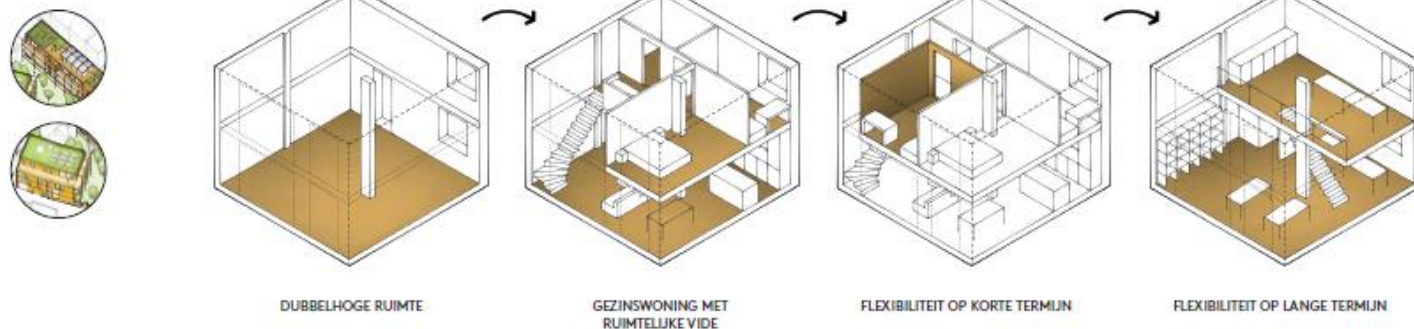
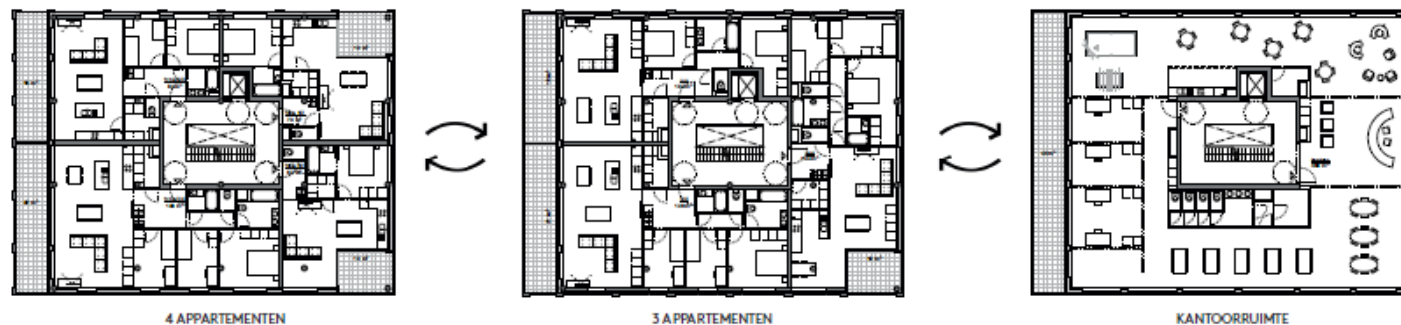

vastgoed

aankopen &
aanbesteden

- **circulaire criteria** gebruiken in de aankoop en verkoop van **producten**
- **circulaire criteria** gebruiken in de aanbesteding van **gebouw- en infrastructuurprojecten**
- **innovatie(f)** aanbesteden

BIBLIOTHEEK MOENSSTRAAT

- Verkoop onder (circulaire) voorwaarden
- Regelgeving inzake overheidsopdrachten **niet** aan de orde
- Beoordelingscriteria duurzaamheid + circulair bouwen: 15/100

CRITERIA

1. Circulair en toekomstgericht ontwerp
 - Minstens één variant scenario
 - Ingevulde checklist GRO (TOE1)
2. Circulair bouwen
 - sluiten van materiaalkringlopen
 - materiaalkeuze op basis van milieu-impact en circulariteit
 - materiaalpaspoort
3. Circulair gebruik (in dienst blijven)

financiële
stimulansen

fiscale maatregelen
(belastingen)

- rechtstreekse financiering van **onderzoek en ontwikkeling**
- co-financieren in circulaire **starters- en investeringsprogramma's**
- **publiek-private samenwerkingen** opzetten voor circulaire projecten

**ONDERNEMERSEVENT
#2800CIRCULAIR 2022**

SPRUCE GOOSE - RONDPUNT

SOFAR

**SOMETHING GREEN -
ATELIER BÉBÉ**

**RECUPLAN - CIRCULAIRE
HOUGHUB**

KABAS AAN HUIS

CALL SLUIT DE CIRKEL 2023

recuplan

[Home](#)[Materialen](#)[Partners](#)[Contact](#)

De eerste circulaire bouwmarkt in Mechelen

circulair & lokaal hout - workshops

Wij voorkomen dat hout te vroeg op de afvalberg belandt door het te verzamelen, te bewerken en opnieuw aan te bieden.

Bij ons kan je terecht voor een groot assortiment kwaliteitsvol recuperatie- en lokaal hout.

- **Zie ook:** Deelbaar Mechelen (Klusbib)
- **Goede voorbeelden:** Buurman (Antwerpen) Circularium, Materialenbank (Leuven)
- **Gelinkte cases:** Impact Factory

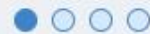

13 energiezuinige renovatie-ingrepen

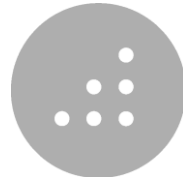
Welkom bij het gemeentelijk groepsaanbod renovatie!

Ontdek meer

← VORIGE

VOLGENDE →

financiële
stimulansen

fiscale maatregelen
(belastingen)

- **belastingvoordelen** geven om de circulaire economie te stimuleren
- **heffingen en tarieven** gebruiken om gedragsverandering te stimuleren
- **boetes** gebruiken om onderbenutting van activa of schadelijke, vervuilende activiteiten te ontmoedigen

SCENARIO CIRCULAIR

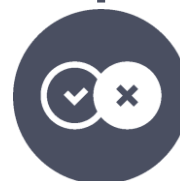
VOORSTELLEN VOOR DE CIRCULAIRE INVULLING
VAN LEEGSTAANDE GEBOUWEN

Deinze

Genk

Sijsele

regelgeving

- **verordeningen en reglementen** opstellen die circulaire praktijken stimuleren in de stad
- bestaande verordeningen en reglementen **herwerken** om onbedoelde gevolgen te beheersen
- het gebruik **verbieden** van goederen en materialen die problematisch of schadelijk zijn voor de samenleving en het milieu

Stedenbouwkundige verordening

POLYVALENTIE EN AANPASBAARHEID

Ontwerp gebouwen voor een optimaal gebruik (indeelbaarheid, meervoudig ruimtegebruik) en een maximale levensduur (herbestemming, uitbreidbaarheid of inkrimpbaarheid).

DEMONTEERBAARHEID EN HERGEBRUIK

Als het gebruik niet meer verlengd kan worden, demonteer de bouwcomponenten en gebruik ze opnieuw in een ander gebouw.

RECYCLERBAARHEID

Als de bouwcomponenten hun functie niet meer kunnen vervullen moet je de erin gebruikte materialen kunnen oogsten.

COMPOSTEERBAARHEID

Als de materialen niet meer bruikbaar zijn moet je ze zonder schade in hun natuurlijke omgeving terug kunnen plaatsen.

Reglement voor inname openbaar domein

Beleidsmatrix Circulair Bouwen

Aan de slag als lokaal bestuur en administratie.

	1. beïnvloeden	2. engageren	3. ontwikkelen	4. voorzien	5. toepassen	6. controleren
verkenkend				2.2. Burgers ondersteunen met circulair advies	Actie 6.2. Eigen patrimonium optimaal gebruiken	
		4.5. Kennis delen tussen steden en gemeentes	Actie 1.1. Een visie en strategie ontwikkelen	Actie 4.1. Ontwikkelen van vaardigheden ondersteunen	Actie 6.3. Eigen patrimonium circulair beheren	10.2. Bestaande verordeningen en reglementen herwerken
stimulerend	2.1. Sensibiliseren met campagnes en evenementen	Actie 3.1. Stakeholders samenbrengen	1.2. Een werkwijze voor circulariteit in alle diensten implementeren	Actie 2.4. Demonstratieprojecten opzetten	6.4. Eigen patrimonium inzetten voor het verwerken van hergebruikmaterialen	9.2. Bestaande reglementen en tarieven herwerken
	1.4. Bepalen en opvolgen van circulair indicatoren	3.2. Participatief drempels ontdekken en wegwerken	1.3. Beleid afstemmen met andere lokale en bovenlokale overheden	4.4. Ontwikkelen van circulaire bouwmarkten	7.1. Kopen en verkopen met circulaire criteria en voorwaarden	Actie 10.1. Stimulerende verordeningen opstellen
bepalend	Actie 5.2. Buurten circulair vernieuwen	4.6. Met experts samenwerken	6.1. Gebouwendata verzamelen en opportuniteiten spotten	8.3. Publiek-private samenwerkingen opzetten	Actie 7.2. Aanbesteden met circulaire criteria	Actie 9.3. Stimuleren of ontmoedigen met heffingen
			Actie 5.1. Circulair ruimtelijk beleid voeren	Actie 8.2. Co-Financieren van circulaire starters	7.3. Innovatiegericht aanbesteden	10.3. Schadelijke materialen en producten verbieden

Aanbevelingen (1)

Lessen om stappen vooruit te zetten.

Circulair bouwen en verbouwen is een kans voor een kwaliteitsvol en toekomstgericht ruimtegebruik, met een beperkte impact op het milieu, en een verantwoorde kost over de hele levenscyclus. De transitie naar een circulaire bouwconomie laat met andere woorden toe enkele maatschappelijke uitdagingen aan te pakken, maar is geen doel op zich.

De eerste stappen in die richting zijn al gezet, en met de acties in deze beleidsmatrix kunnen steden- en gemeentes in elkaars voetsporen treden. Maar om de transitie naar een circulaire bouwconomie verder te versnellen, blijken - uit de analyses van de auteurs - ook volgende acties aan te bevelen.

... voor lokale besturen en administraties

Voor een circulair bouwbeleid kan worden gebouwd op de lokale ervaring met bijvoorbeeld energie-, klimaat-, en renovatiebeleid. **Bestaande beleidsprocessen en -instrumenten** zijn vaak geschikt om ook maatregelen voor circulair bouwen vorm te geven, toe te passen en te handhaven.

Reken daarvoor de op intern opgebouwde kennis en ervaring in pilootprojecten en beleidsinnovatie, of laat u bijstaan door experts. Vergeet daarbij niet om prioriteiten te stellen op basis van een grondige analyse. Zo creëert u meer impact met minder 'bakstenen'.

Tussen de verschillende diensten van lokale besturen zijn soms grote verschillen in werkwijze, belang of tempo in de uitrol van een beleid. Een circulaire beleidsvisie uitrollen over de verschillende diensten, en ze op een coherente manier verankeren in de verschillende beleidsdocumenten en processen is daarom gemakkelijker gezegd dan gedaan.

Start daarom met **pilootprojecten**. Zij kunnen een goede manier zijn om de eerste stappen te zetten. Ze vergroten de wil om deel uit te maken van de transitie naar een circulaire bouwconomie en laten toe om tegengestelde belangen te overbruggen.

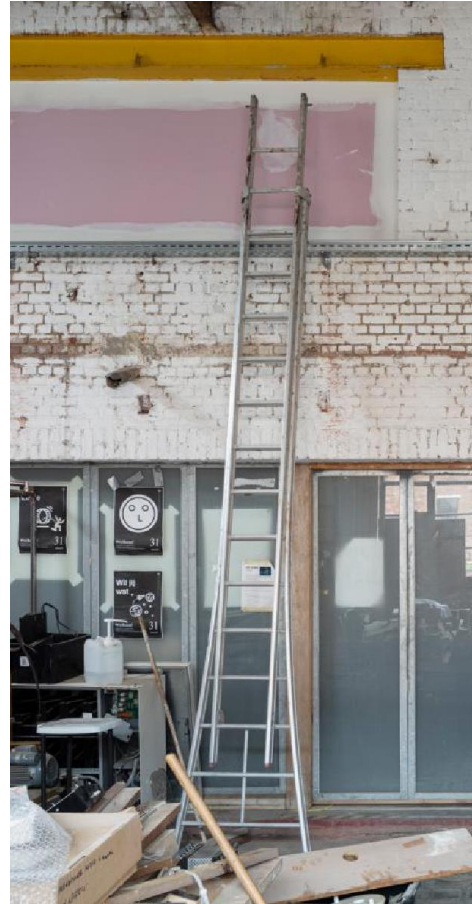

Aanbevelingen (2)

Lessen om stappen vooruit te zetten.

Definieer in elk (pilot)project de meest voor de hand liggende opportuniteiten en onderzoek welke circulaire doelen of experimenten een meerwaarde kunnen betekenen. Wissel tussen de projecten en diensten ervaringen uit zodat succesvolle experimenten het nieuwe normaal kunnen worden.

Schenk verder bij de aanbesteding van (bouw)projecten, bij de opmaak van verkoopsleidraden, etc. voldoende aandacht aan het **voorbereidend werk**. Op die manier hoeft een circulair project niet langer te duren en kunnen bepaalde risico's vermeden of weggewerkt worden.

... voor regionale overheden en agentschappen

Bouwmaterialen en -bedrijven stoppen niet aan gemeentegrenzen. Naast samenwerking en kennisdeling tussen besturen moeten sommige acties regionaal aangepakt worden.

Maak bijvoorbeeld van de ontwikkeling van het Lokaal Energie en Klimaatpact 2.0. gebruik om doelstellingen rond een reductie van bouw- en sloopafval te formuleren. Zoals al hiervoor geschreven, staat een circulair bouwbeleid immers niet op zich.

Ook bestaande systemen en processen bieden kansen. Bereid bijvoorbeeld de mogelijkheden van het TERRA-platform als patrimonium- en energiedatabank uit, en integreer een conditiestaatmeting van gebouwelementen bij elke audit die door het VEB wordt uitgevoerd.

Verder zijn er kansen voor het behoud en de renovatie van gebouwen met erfgoedwaarde, of het organiseren van regionale materiaalbanken en -hubs. Ook zij zouden met een uniforme aanpak makkelijker verankerd en opgeschaald kunnen worden.

Veel lokale besturen staan voor een moeilijke begrotingsoefening. Geef daarom financiële zuurstof aan lokale investeringen want de financiële voordelen van de transitie naar een circulaire bouwconomie liggen meestal pas in de toekomst.

Aanbevelingen (3)

Lessen om stappen vooruit te zetten.

Het implementeren van de regionale CE-Monitor op lokaal niveau zou verder een kans kunnen zijn om het regionaal potentieel van lokale maatregelen beter te leren kennen, en ambitieuze maar realistische doelstellingen te formuleren.

Tot slot, geven steden en gemeentes aan dat de doorlooptijd die wordt opgelegd bij gesubsidieerde pilootprojecten niet aansluit bij de langere en noodzakelijke voorbereidingstijd. Stem de afspraken rond subsidies daarom beter af op de doorlooptijd van innovatieve aanbestedingsprocessen met een grondige voorstudie, marktdialoog, enz.

... voor kennismakers en -delers

Acties uit de matrix, zoals het ruimtelijk- of aankoopbeleid, zullen makkelijker ingang vinden bij steden- en gemeentes, en in de bouwpraktijk, als ze gedeeld en dus gelijkaardig toegepast worden.

Bovenlokale kennismakers en -delers zouden daarom een belangrijke rol kunnen spelen: deze actoren met een mandaat van provinciaal of regionaal niveau kunnen typedocumenten en -processen uitwerken rond stedenbouwkundige verordeningen, de financiering van patrimonium, enz. en kunnen als kennis-actiecentrum optreden.

De focus moet wel liggen op concrete tools en instrumenten zoals voorbeeldbestekken, typeverordeningen, financieringswijzers, etc.

Meer aanbevelingen voor beleid en praktijk werden in het proeftuinrapport geformuleerd.

Bronnen, kaders en referenties

Voor wie honger heeft naar meer.

Sleutelkaders

Deze matrix bouwt verder met en op verschillende kaders voor transformatief beleid:

Ellen McArthur Foundation (2019) *City Governments and their role in Enabling a Circular Economy Transition* (Online report).

UK Policy Lab (2020) *Introducing a 'Government as a System' toolkit framework* (Webpage).

Davelaar D. (2021) *Transformation for sustainability: a deep leverage points approach*. In Sustainability Science.

Bucci Ancapi F. et al. (2022) *The circular built environment toolbox: A systematic literature review of policy instruments*. In Journal of Cleaner Production, 373, 133918.

Sleutelprojecten

Deze matrix haalde inspiratie uit, en aligneert met, enkele (inter)nationale projecten en programma's:

URBACT IV Program,
<https://urbact.eu>

Circular Cities & Regions Initiative,
<https://circular-cities-and-regions.ec.europa.eu>

Gemeente als Circulaire Bouwregisseur,
<https://www.mechelen.be/de-gemeente-als-circulaire-bouwregisseur>

Operatie Circulatie,
<https://www.vrp.be/post/operatie-circulatie-circulariteit-op-de-tast>

De proeftuin

De ontwikkeling van deze matrix is gebeurd binnen het onderzoek voor de Vlaamse Proeftuin Circulair Bouwen in opdracht van OVAM.

Andere praktische handvaten zijn:

Circulair aanbesteden.

Een juridische FAQ.

Praktijkgids Circulair bouwen.

Met vertrouwen innovatieve oplossingen toepassen.

Draaiboek Circulaire businessmodellen.

Sleutel mee aan de synergiën voor een circulaire bouw.

En verder ...

De ontwikkeling van deze matrix is gebeurd op een moment dat heel wat beweegt in Vlaanderen.

Onder andere:

Doe-netwerk Lokaal Circulair

<https://vlaanderen-circulair.be/nl/aan-de-slag/lokaal-circulair>

Proeftuin Circulair Bouwen

<https://bouwen.vlaanderen-circulair.be/nl/onze-aanpak/proeftuin>

Werkagenda Circulair Bouwen

<https://www.vlaanderen-circulair.be/nl/onze-aanpak/werkagenda-s/circulair-bouwen>

Beleidsmatrix Circulair Bouwen

Inspirerende acties voor lokale besturen.

Versie 1.0.4 (januari 2023)

Meer op <https://bouwen.vlaanderen-circulair.be>